

Lausunto

24.04.2026

Asia: VN/35314/2024

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi siviilipalveluslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Siviilipalveluskeskuksen lausunto siviilipalveluslain muutosehdotuksista.

#### Yleiset lähtökohdat:

KEHA-keskuksen erillisyyksikkönä toimiva Siviilipalveluskeskus kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi siviilipalveluslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Siviilipalveluskeskuksen edustus on ollut mukana siviilipalveluslain muutoksia valmisteleavassa työryhmässä.

Lausunnossaan Siviilipalveluskeskus tarkastelee siviilipalveluslain muutosesitystä siviilipalveluksen toimeenpanosta vastaavan viranomaisen näkökulmasta. Lausunnossa tuodaan esiin sekä esityksen myönteisiä vaikutuksia että sellaisia kohtia, joita tulisi täsmentää niin että lainsäädännön toimeenpano olisi mahdollisimman selkeää.

Siviilipalveluskeskus pitää tärkeänä, että lainsäädäntö luo riittävän täsmälliset puitteet viranomaisen tehtäville ja keskuksen tekemille siviilipalvelusta koskeville ratkaisuille.

Asiat, joihin lakiesityksessä ei esitetä muutosta:

#### Siviilipalveluksen luonne ja kesto:

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia siviilipalveluksen luonteeseen tai palvelusaikaan (palveluksen keston). Siviilipalveluskeskus pitää tärkeänä, että siviilipalvelus tunnistetaan edelleen velvollisen vakaumuksen mukaisena palvelusmuotona. Siviilipalveluskeskus toteaa, että palvelusajan pituutta

on aiemmin tarkasteltu useista näkökulmista ja palveluksen kesto ja vertailu varusmiespalvelusaikaan nousee säännöllisesti keskusteluun.

Palvelusajan maltillisella lyhentämisellä voisi olla myönteisiä vaikutuksia palveluspaikkojen saatavuuteen ja se joustavoittaisi siirtoa eri palvelumuotojen välillä. Lakityöryhmässä kuullut ihmisoikeusasiantuntijat ovat myös puoltaneet palveluksen keston uudelleentarkastelua.

Palveluspaikaksi hyväksyttävät tahot:

Siviilipalveluskeskus pitää hyvänä, että lakiesitys ei sisällä muutoksia palveluspaikkojen hyväksymistä koskeviin peruslinjauksiin. Tämä on ollut myös palveluspaikkojen näkemyksen mukaan tärkeää, ettei palveluspaikkana toimimiseen tule erityisiä rajoituksia. Nykyinen palveluspaikkarakenne tukee toiminnan jatkuvuutta ja antaa mahdollisuuden painottaa velvollisten palvelustehtäviä palveluspaikan ja yhteiskunnan tarpeita vastaavaksi. Palveluspaikkarakennetta ja palveluspaikkojen tärkeää tehtävää tulee edistää ja tukea, sillä siviilipalveluspaikat ovat siviilipalveluksen suorittamisen edellytys.

Vallitseva palveluspaikkatilanne ei nykyisessä Suomen taloudellisessa tilanteessa ole hyvä. Useimmat palveluspaikat harkitsevat tarkoin siviilipalvelusvelvollisten palvelukseen ottamista myös taloudellisten reunaehtojen puitteissa. Kuitenkin kysymyksessä on lainmukainen palvelus ja maanpuolustusvelvollisuuden suorittaminen, jonka ei pitäisi vaarantua sillä, ettei palveluspaikkaa löydy.

Naisten siviilipalvelus:

Esityksessä ei käsitellä naisten siviilipalveluksen mahdollisuutta. Siviilipalveluskeskus toteaa, että kysymys liittyy yhdenvertaisuuteen sekä maanpuolustusvelvollisuuden kokonaisuuteen. Siviilipalveluskeskus katsoo, että kysymys on periaatteellisesti merkittävä ja tulevaisuutta silmällä pitäen Siviilipalveluskeskus ylläpitää valmiutta koko ikäluokkaa koskettavalle mahdollisuudelle suorittaa vakaumuksen mukainen palvelus.

Täydennyspalvelusvelvollisuuden rikkominen:

Täydennyspalvelusvelvollisuuden rikkomisessa on kyse tilanteesta, jos velvollinen ei määräyksestä huolimatta saavu täydennyspalvelukseen, tai kieltäytyy suorittamasta sitä. Tällaisessa tilanteessa Siviilipalveluskeskus tekee rikosilmoituksen ja seuraamus on sakkorangaistus.

Täydennyspalvelusvelvollisuuttaan rikkonut henkilö tulisi määrätä uudelleen suorittamaan (lähtökohtaisesti kertaluontoista) täydennyspalvelusta.

Palveluksen toimeenpanevana tahona Siviilipalveluskeskus toivoisi täsmentävää lainsäädäntöä velvollisen uudelleen palvelukseen määräämiseen: määräämisen määräaikoihin sekä määräyskertoihin. Kysymys tulee ajankohtaiseksi esitettyjen lainsäädäntömuutosten toteutuessa, jolloin velvollisen on mahdollista siirtyä takaisin reserviin juuri ennen täydennyspalveluksen aloitusta, tai täydennyspalveluksen aikana.

Lainsäädännössä muuttuvat asiat:

Käsitteiden täsmentäminen:

Siviilipalveluskeskus pitää myönteisenä, että esityksessä täsmennetään siviilipalveluksessa käytettäviä käsitteitä sekä yhdenmukaistetaan käsitteistöä. Selkeä käsitteistö antaa pohjaa lain yhdenmukaiselle tulkinnalle ja edesauttaa siviilipalveluksen toimeenpanoa.

Koulutusjakson kesto ja luonne:

Siviilipalveluskeskus pitää hyvänä, että siviilipalveluksen aloittavan koulutusjakson kestosta säädetään erikseen. Esityksessä poistetaan myös koulutusviikon enimmäistuntimäärää koskeva rajaus. Keskus toteaa, että muutos lisää joustavuutta koulutuksen suunnitteluun ja mahdollistaa esimerkiksi pidempikestoisia harjoituksia. Esitys antaa myös väljyyttä koulutusjakson tarkoituksenmukaiseen toimeenpanoon.

Siviilipalveluskeskus toteaa myös, että tuntimäärärajoituksen poistuminen edellyttää selkeitä linjauksia, erityisesti ostopalveluna järjestettävän (täydennyspalvelus)koulutuksen suunnittelun ja hankinnan näkökulmasta. Lakiesityksen perusteluissa voisi olla hyödyllistä tarkemmin avata muutoksen tavoitteita ja käytännön vaikutuksia.

Työpalvelun sisältö ja kokonaisturvallisuus:

Esityksessä siviilipalveluksen työpalvelun sisällöksi määritellään kokonaisturvallisuutta tukeva toiminta. Siviilipalveluskeskus tunnistaa, että kokonaisturvallisuuden käsite voi olla hankalasti tulkittava, jos sille ei ole asetettu tarkempia viranomaislinjauksia. Siviilipalveluskeskus näkee kokonaisturvallisuuden laajana, koko yhteiskuntaa ja viranomaisyhteistyötä koskettavana yläkäsitteenä, jonka pohjalta esimerkiksi palveluspaikat voivat velvollisten palvelustehtävissä painottaa monipuolisesti kokonaisturvallisuuden eri osa-alueita.

Siviilipalveluskeskus kuitenkin katsoo, että työpalvelun sisällön kannalta olisi hyödyllistä, jos kokonaisturvallisuuden käsitettä täsmennettäisiin lain tasolla tai esityksen perusteluissa. Selkeämpi määrittely tukisi sekä viranomaistoimintaa että siviilipalveluspaikkoja ja edistäisi yhdenmukaista käytäntöä eri toimijoiden välillä.

Siviilipalveluslakiin ehdotetaan lisättäväksi salassapitoa ja virkavastuuta koskevat säännökset. Tästä esityksestä on tullut palveluspaikoilta jo myönteistä palautetta ja virkavastuusäännösten uskotaan mahdollistavan laajemman palvelustehtävien tarjonnan.

Siviilipalveluskeskus pitää hyvänä, että laissa täsmennettäisiin käytäntöä, jossa Siviilipalveluskeskus voisi määrätä tilapäisesti palveluksessa olevia velvollisia viranomaisia avustaviin tehtäviin. Siviilipalveluksen reservin ja siviilipalveluksen varareservin käyttö poikkeusoloissa on myös esityksessä täsmennetty hyvin.

Vaihdot eri palvelusmuotojen välillä:

Siviilipalveluksen toimeenpanon kannalta vaihto toiseen palvelusmuotoon jo aloitetun siviilipalveluksen (tai aloitetun/suoritetun täydennyspalveluksen) jälkeen on säädöksenä uusi. Voimaantullessaan tämä lainsäädännön muutos vaatii paitsi hyvää ennakkotiedottamista myös Siviilipalveluskeskuksen varautumista uuteen käytäntöön ja valmiutta ratkaista muutoksessa ilmeneviä erityisiä kysymyksiä.

Eri palvelusmuotojen välillä vaihtamisen käytännöt on ennen lakimuutosta perusteltua läpikäydä huolella Puolustus- ja työ- ja elinkeinoministeriön sekä toimeenpanevien tahojen välillä.

Siviilipalvelusrekisteri:

Siviilipalveluskeskus pitää hyvänä, että siviilipalvelusrekisteriä koskevaa lainsäädäntöä (88§, 90§, 92§, 93§) on esityksessä monin osin täsmennetty ja saatettu vastaamaan nykytilaa. Myös tietojen poistamiseen siviilipalvelusrekisteristä on Siviilipalveluskeskuksen näkökulmasta tehty tarpeellisia ja velvollisten oikeusturvan kannalta merkityksellisiä muutoksia.

Vakaumuksentutkinta:

Vakaumuksentutkintaa koskevien ehdotusten osalta Siviilipalveluskeskus toteaa, että historiallisesti vakaumuksentutkintaa on kevennetty ja vähennetty, mutta nyt sitä laajennetaan. Vakaumuksen arviointiperusteet edellyttävät vakaumuksentutkintalautakunnalta erityistä asiantuntemusta ja viranomaisen näkökulmasta on tärkeää, että arviointitehtävä perustuu riittävän täsmällisiin säännöksiin ja ohjeisiin.

Siviilipalveluskeskus pitää myönteisenä, että lautakunnan kokoonpanoon esitetään erikseen eettistä ja katsomuksellista asiantuntemusta.

Talous ja resurssivaikutukset:

Siviilipalveluskeskus toteaa, että esityksen vaikutuksia viranomaisen resurssitarpeisiin ja ohjeistustyöhön on tärkeää arvioida kokonaisuutena. Koulutusjakson pituudesta erikseen säätäminen on tarpeen huomioida Siviilipalveluskeskuksen talous- ja resurssisuunnittelussa. Siviilipalveluskeskus näkee myös lakiesityksen sisältävän monia uusia tai muuttuvia tehtäviä, joiden toimeenpanon onnistumiseksi tulee taloudellisia kysymyksiä käsitellä avoimesti.

Siviilipalveluskeskus puoltaa majoituskorvausten ja ruokarahan määrien siirtoa valtioneuvoston asetuksella säädettäväksi.

#### Yhteenveto:

Siviilipalveluskeskus pitää lakiesitystä lähtökohdiltaan selkeyttävänä ja toteaa sen sisältävän useita hallinnollisesti tarkoituksenmukaisia ratkaisuja. Esityksen myötä siviilipalveluslainsäädäntö ajantasaistuu merkittävästi. Siviilipalveluskeskus katsoo kuitenkin, että erityisesti kokonaisturvallisuuden käsitettä sekä vakaumuksentutkintaa koskevat kohdat hyötyisivät lisätäsmennyksistä lain toimeenpanon ennakoitavuuden varmistamiseksi. Velvollisten määrääminen viranomaisia avustaviin tehtäviin sekä siviilipalveluksen reservin poikkeusolotehtäviin valmistautumisen harjoittelu tulisi mahdollistaa, ja turvata harjoittelulle riittävät resurssit.

Reijonen Mikko  
KEHA-keskus - Siviilipalveluskeskus